

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 3. De contrarietate instrumentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

fit, indubitatè corrigi possint per rasuram. Ex hoc deducitur legitime probatum, quòd rasura non vitiet rescriptum, privilegium, aut instrumentum, si sit in loco non substantiali, seu non suspecto: & quis dicatur locus non substantialis, & non suspectus?

1904.

Cæterum etsi, quòd diximus numer. 1902. verum sit, *regulariter* vitari instrumentum, scripturam, vel privilegium, per rasuram, lituras, &c. *in parte substantiali*, vel *loco suspecto*; hoc tamen limitari debet, ut non procedat, si ex antecedentibus, & consequentibus appareat, ita legendum esse, sicuti rasura, aut vox superscripta indicat; tunc enim præsumitur scriptorem correxisse errorem suum; uti docet gloss. *fin. in cit. c. Venerabilis*, Mascard. *conclus. 1254. n. 19.* & notavimus supr. Et ideo expedit, ut, si Notarius quidpiam rasit, aut verbum superlineam, vel ad marginem adscripsit, *ut de eo mentionem faciat ad finem instrumenti*, si sit mutatio substantialis; ne alioquin existimetur mutationem ab alio factam esse, vel ab ipso Notario post absolutam confectionem instrumenti; sic Abbas *in cit. c. Ex literis. 3. h. 1. n. 3.* & Mascardus *cit. n. 27.* Deinde si contineat plura capitula, non connexa cum puncto, ex quo sumitur probatio vi talis scripturæ, vel privilegii, cum separabilia sint; quod tamen videtur limitandum juxta dicta. Tertio, si probatio fit per instrumentum, quod penes adversarium fuit, & ab illo edi jubetur; tali enim casu rasuræ præsumptio potius est contra illum, penes quem fuit. Quarto minus nocet rasura, quando agitur de intentione Testatoris ad pias, vel privilegiatas causas; nam, nisi contrarium evincatur, pro causis favorabilibus pronuntiandum est, ut alibi diximus.

Hinc aliqui tradunt, si quid rasum, vel inductum sit in loco testamenti, quo *libertas* concessa est, non vitari testamentum, etiam si rasura, vel inductio sit substantialis, idque favore libertatis, *cit. L. proximè, §. fin.* & ibi Bart. *ff. de his, quæ intestam. del.* id, quod aliqui extendunt etiam ad alias dispositiones favorabi-

les, videlicet ad legata, ad pias causas; quibus etiam rasura, vel inductio non obstat; sed ut monuimus, quando dubitatur de intentione disponentis, an revocaverit, vel limitaverit, vel etiam auxerit? nam in tali dubio pro causa favorabili pronuntiandum erit.

Not. 5. si opponatur rescriptis Apostolicis (sive gratiæ, sive justitiæ) error solius scriptoris (v.g. ommissio unius literæ, vel syllabæ, aut etiam integri verbi, talem exceptionem non nocere, si non turbet, aut vitiet sensum, & nihilominus constet de mente concedentis, vel rescribentis, ut exposuimus *lib. 4. quest. ult. p. 2.* & constat *ex c. Ex parte 11. h. t.* ubi, cum ex parte Beatricis, quondam Anglorum Reginæ, fuisset propositum Honorio III. quòd rescriptum Apostolicum pro eo, quòd in hac dictione, *spoliarunt*, hæc figura O, deerat, asseratur vitiosum: Pontifex delegato mandavit, ut, hoc non obstante, in negotio ipso, ratione præviâ procedat. Unde, quando *in c. Ad audientiam 11. de rescr.* dicitur: non esse fidem adhibendam rescripto Apostolico, *si manifestum contineat in constructione peccatum*; imbecillitas faciendi fidem ex tali rescripto non attribuitur errori contra constructionem; sed *præsumptæ subreptioni ex vitio latinitatis.*

§. 3.

De contrarietate instrumentorum.

Cum quandoque contingat vel ab eadem, vel à diversis partibus instrumenta, vel scripturas inter se contrarias produci in iudicio, dubitari potest, cui eorum credendum? De hoc casu, ubi ab eodem producuntur ejusmodi scripturæ, vel instrumenta, ait Honorius III. *in c. Imputari. 13. h. t.* imputari ei potest, qui contrarias inter se scripturas in iudicio protulit, fidem sibi ad invicem derogantes; cum in ipsius fuerit potestate, quam voluerat

luerat non proferre. Unde in Rubrica dicitur: scripturas contrarias, ab eodem productas, fidem non facere; id, quod etiam dicitur *L. Scripturae diverse C. eod.* ibi: *scripturae diverse fidem sibi invicem derogantes, ab una eademque parte prolatae, nihil firmitatis habere poterunt.* Sic enim, quod affirmat unum, negat alterum vel formaliter, vel æquivalenter; cum quodlibet contrariorum inferat alterius carentiam. Unde gloss. *ad dict. L. 13. lit. B.* nemo, inquit, potest proferre de una eademque re diversas sententias: unam condemnatoriam, absolutoriam alteram: vel unum instrumentum pure concipere, alterum sub conditione: vel contraxisse Cal. Jan. *Romæ*, & eadem die *Carthagine*: licet eisdem Calendis, & Romæ possit contrahi, & decimo ab ea miliario. Sunt & hæc diversa, eundem fundum, *mibi soli* emptum: & *mibi & uxori*.

1907. Dices: Testes, & instrumenta æquali jure procedunt in judicio; at, ubi apparet in testibus contrarietas, non rejiciuntur ambo; sed itatur verosimiliora deponentibus, aut dignioribus juxta dicta supr. ergo similiter, ubi apparet contrarietas in instrumentis. 2. in *L. optimam 14. C. de contrahend. stipulat.* dicitur: si duo instrumenta contraria in judicio producuntur, *standum esse digniori, & veriori.* 3. in *c. cum Joannes 10. §. ad hoc h. t.* si instrumenta in judicio producta sibi repugnare videantur, deciditur, *reduci debere ad concordiam*; ut de testibus contrarium deponentibus docetur in *c. cum tu, de testibus*: igitur, quia fidem faciunt instrumenta, etsi contraria sint, 4. Reus potest in judicio uti pluribus exceptionibus etiam contrariis, per *reg. nullus pluribus, de reg. juris in 6.* ergo etiam diversis instrumentis, quantumvis contrariis.

1908. Ad 1. Resp. dist. ma. Testes, & instrumenta æquali jure procedunt, in quantum præcisè comparantur ut instrumenta *cum depositionibus testium*, transeat; in quantum comparantur *quoad vim ex contrarietate elidendi oppositum*, *N. ma. sic dist. min. N. consequ.*
Tom. II.

Nam instrumenta contraria, se mutuo excludunt, in quantum ambo producuntur, *tanquam approbata à producente, & confessa quoad ea, quæ in illo continentur*; cum antequam producerentur ab illo, supponantur lecta, intellecta, adeoque tanquam approbata, ut referentia verum: Depositiones autem testium, relate ad producentem testes, non sunt *notæ producenti*; cum ignoret eas, quæ, & qualiter in judicio à testibus futurae sint; hinc non possunt *supponi ut approbatae, & confesse quoad ea, de quibus deponent*; ex quo fit contrarietatem depositionum non posse imputari producenti testes contraria deponentes; secus, contrarietatem instrumentorum.

Ad 2. Resp. ibi casum non esse *de eadem parte producente* instrumenta contraria; sed *de diversis*; nec à testibus in hoc casu rectè argui ad instrumenta, ostensum est præced. numero. Ad 3. ex *c. cum Joannes* Resp. solum procedere, ubi contrarietas non est adeo aperta, ut possint in concordiam reduci. Ad 4. Resp. non rectè fieri argumentum à *defensione* concessa Reï, ad *probationem*. Nam licet Reus possit uti contrariis *defensionibus*; non tamen potest uti *contrariis probationibus*, nisi in continentem proferat diversas scripturas conditionales; unam, ut probet se non esse obligatum, & quantum esset obligatus; & producat aliam, quâ ostendat, se esse liberatum per acceptilationem, vel similem modum. Quando autem allegatur textus *L. 1. §. Sed etsi ff. de bonor. possess.* secundum tabulas, ubi videtur dici, instrumenta, etsi contraria, in judicio proposita, fidem facere, & ex eis bonorum possessionem dari; censet Gonzalez, ibi non agi de instrumentis *contrariis*, sed solum de *duobus exemplaribus* eandem dispositionem continentibus; & ideo dici, ex utroque, quasi ex uno, competere bonorum possessionem; quia utrumque prout in tabulis habendum est. Cæterum ubi instrumenta contraria producuntur non ab una parte; sed à diversis; fides danda est digniori; censetur autem

1909.

scriptura dignior, quæ publica est, & magis authentica; ubi verò sunt penitus æqualia, contra eum iudicabitur, qui, cum probare debuisset, in probatione defecit.

§. 4.

De reprobatione instrumentorum per Testes.

1910. **H**Uic quæstioni servit casus in *c. cum Joannes 10. h. t.* ubi in Rubrica ejus dicitur, quòd falsitas instrumenti probetur per testes. Casus sic habet: Joannes eremita in Judicio coram Judicibus Viterbiensibus à Petro petivit 130. libras Senenses *ex causa mutui*; & simul sibi tradi domum liberam & vacuam, *ex causa factæ venditionis*. Petrus reposuit, sibi deberi à Joanne 180. libras, & sic debitum *ex causa mutui* per compensationem extinctum esse; quia verò ad domum ut liberam, & vacuam Joanni tradendam condemnatus est: Petrus ab hac sententia appellavit, & venditionem domus à se non purè, sed conditionaliter factam esse, nimirum adjecto modo, ut dum viveret, domum inhabitare posset, postea verò Joannis nepotibus cederet; & causa hujus venditioni adjecti oneris domum minoris vendidisse, probavit per 4. testes, qui tamen dicebant, se non recordari anni, mensis, ac dièi, quò venditio facta esset: at Joannes, ut probaret venditionem non conditionalem, sed puram fuisse, *produxit instrumentum publicum*, Tabellionem quoque, qui instrumentum confecit, & Testem unum, cuius nomen subscriptum erat.

1911. Ex hoc nata est dubitatio, *cujus allegatis standum foret?* pro Reo, dicebatur, quòd, tametsi in libris judiciariis parem probandi vim habeant instrumentum & testes; tamen non quodlibet instrumentum trium, vel plurium idoneorum testium depositionibus præferatur: ad hæc respondit Joannes: cum ipse per instrumentum intentionem suam fundarit, ac Petrus per modum exceptionis objecerit venditionem fuisse conditionalem, hoc verò

per testes de certo tempore deponentes probatum non sit, ideoque non constet eos testificari de eadem venditione, quæ per instrumentum, *at determinato tempore facta*, probata erat, hinc consequens esse, quòd probatio ista per testes inefficax sit ad intentionem Joannis elidendam.

Sed denuò replicavit Petrus, responsum Joannis non subsistere; siquidem utraq; pars à Pontifice interrogata, in judicio confessa est, *unicam tantum fuisse celebratam venditionem*; apparere itaque ex testium depositione, *eam fuisse conditionalem*; cui nihil obstat, quòd interrogatio à Pontifice facta sit post conclusionem in causa; siquidem Judex, qui usque ad prolationem sententiæ cuncta rimari debet, interrogare potest de facto, quotiescunquè dubitatio incurrit; quibus auditis:

Pontifex definitivè rescripsit: De consilio Fratrum nostrorum pronuntiamus, *venditionem prædictæ domus fuisse conditionaliter celebratam*, & te ob hoc nullatenus obligatum ad traditionem ipsius, super hoc memorato Joanni silentium imponentes. Sententiam verò Judicum prædictorum, qui alius justè pronuntiasse noscuntur, cum hujusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec objecta, quoad dictum Capitulum infirmamus; eam quoad alios articulos auctoritate Apostolica confirmantes.

Ex hac decisione communiter deducunt Doctores, falsitatem, vel vitium instrumenti probari posse per testes sic, ut reprobetur; sic Vivianus in *Rationali l. 2. juris Pontif. pag. 199.* Alagona in *Comp. juris Canon. pag. 287.* & alii. Sed in hoc dubium est, an resolutio procedat, ac ad derogandum instrumento publico sufficiat, *si tantum duo testes contra instrumentum deponant?* Deinde videtur etiam distinguendum, an testes deponant *directè contra instrumentum?* vel *contra contenta* in instrumento? si primum? (ut si testentur, vel contrahentem, vel testem inscriptum eo tempore alibi fuis-